

Složitost

Složitost algoritmů

- ❖ Základní teoretický přístup vychází z Church-Turingovy teze:

Každý algoritmus je implementovatelný jistým TS.

- ❖ Zavedení TS nám umožňuje klasifikovat problémy (resp. funkce) do dvou tříd:
 1. problémy, jež nejsou **algoritmicky ani částečně rozhodnutelné** (resp. funkce algoritmicky nevyčíslitelné) a
 2. problémy **algoritmicky alespoň částečně rozhodnutelné** (resp. funkce algoritmicky vyčíslitelné).
- ❖ Nyní se budeme zabývat třídou algoritmicky (částečně) rozhodnutelných problémů (vyčíslitelných funkcí) v souvislosti s otázkou **složitosti** jejich rozhodování (vyčíslování).
- ❖ Analýzu složitosti algoritmu budeme chápat jako analýzu složitosti výpočtů příslušného TS, jejímž cílem je **vyjádřit (kvantifikovat) požadované zdroje (čas, prostor) jako funkci závisující na délce vstupního řetězce**.

Různé případy při analýze složitosti

❖ Můžeme rozlišit:

1. analýzu složitosti nejhoršího případu,
2. analýzu složitosti nejlepšího případu,
3. analýzu složitosti průměrného případu,
4. amortizovanou analýzu

❖ Průměrná složitost algoritmu je definována následovně:

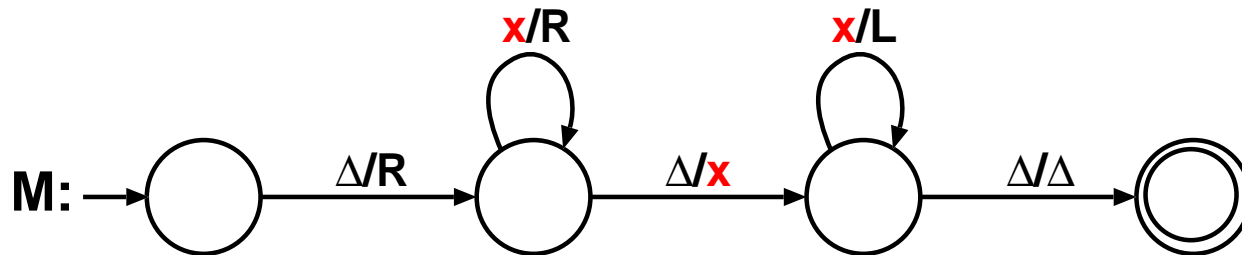
- Jestliže algoritmus (TS) vede k m různým výpočtům (případům) se složitostí c_1, c_2, \dots, c_m , jež nastávají s pravděpodobnostmi p_1, p_2, \dots, p_m , pak **průměrná složitost algoritmu** je dána jako $\sum_{i=1}^m p_i c_i$.

❖ **Amortizovaná analýza** studuje posloupnost operací jako celek. Tato technika umožňuje, na rozdíl od klasického přístupu mnohem přesnější určení časové složitosti algoritmu.

Složitost výpočtů TS pro daný vstup

- ❖ Časová složitost – počet kroků (přechodů) TS provedený od počátku do konce výpočtu.
- ❖ Prostorová (paměťová) složitost – počet „buněk“ pásky TS požadovaný pro daný výpočet.

Příklad 12.1 Uvažme následující TS M :

Pro vstup $\Delta xxx \Delta \Delta \dots$ je:

- časová složitost výpočtu M rovna 10,
- prostorová složitost výpočtu M rovna 5.

Lemma 12.1 Je-li časová složitost výpočtu prováděného TS rovna n , pak prostorová složitost tohoto výpočtu není větší než $n + 1$.

Klíčová definice: Složitost výpočtů TS

Definice 12.1 Řekneme, že k -páskový DTS (resp. NTS) M přijímá jazyk L nad abecedou Σ v čase $T_M : \mathbb{N} \rightarrow \mathbb{N}$, jestliže $L = L(M)$ a M přijme (resp. může přijmout) každé $w \in L$ v nanejvýš $T_M(|w|)$ krocích.

Definice 12.2 Řekneme, že k -páskový DTS (resp. NTS) M přijímá jazyk L nad abecedou Σ v prostoru $S_M : \mathbb{N} \rightarrow \mathbb{N}$, jestliže $L = L(M)$ a M přijme (resp. může přijmout) každé $w \in L$ při použití nanejvýš $S_M(|w|)$ buněk pásky – nepočítáme zde buňky pásky, na nichž je zapsán vstup, ale nikdy na nich nespočine hlava stroje.

❖ Zcela analogicky můžeme definovat vyčíslování určité funkce daným TS v určitém čase, resp. prostoru.

Analýza složitosti mimo prostředí TS

- ❖ V jiném výpočetním prostředí, než jsou TS, nemusí mít každá primitivní operace stejnou cenu.
- ❖ Velmi často se užívá tzv. **uniformní cenové kritérium**, kdy každé operaci přiřadíme stejnou cenu.
- ❖ Používá se ale např. také tzv. **logaritmické cenové kritérium**, kdy operaci manipulující operand o velikosti i , $i > 0$, přiřadíme cenu $\lfloor \lg i \rfloor + 1$:
 - Zohledňujeme to, že s rostoucí velikostí operandů roste cena operací – logaritmus odráží růst velikosti s ohledem na binární kódování (v n bitech zakódujeme 2^n hodnot).
- ❖ Analýza složitosti za takových předpokladů není zcela přesná, důležité ale obvykle je to, aby se **zachovala informace o tom, jak rychle roste čas/prostor potřebný k výpočtu v závislosti na velikosti vstupu.**^a

^aAlgoritmus A_1 , jehož nároky rostou pomaleji než u jiného algoritmu A_2 , nemusí být výhodnější než A_2 pro řešení malých instancí.

❖ Význam srovnávání rychlosti růstu složitosti výpočtů si snad nejlépe ilustrujeme na příkladu:

Příklad 12.2 Srovnání polynomiální (přesněji kvadratické – n^2) a exponenciální (2^n) časové složitosti:

délka vstupu n	časová složitost n^2	časová složitost 2^n
10	0.0001 s	0.0001 s
20	0.0004 s	0.1024 s
30	0.0009 s	1.75 min
40	0.0016 s	1.24 dne
50	0.0025 s	3.48 roku
60	0.0036 s	35.68 století
70	0.0049 s	3.65 mil. roků

Složitost výpočtů na TS a v jiných prostředích

❖ Při použití vhodného cenového kritéria, je složitost pro výpočetní modely blízké běžným počítačům (RAM, RASP stroje) **polynomiálně vázaná** se složitostí výpočtu na TS. Tudíž složitost výpočtu na TS není „příliš“ rozdílná oproti výpočtům na běžných počítačích.

- **RAM stroje** mají paměť s náhodným přístupem (jedna buňka obsahuje libovolné přirozené číslo), instrukce typu LOAD, STORE, ADD, SUB, MULT, DIV, vstup/výstup, skok atd. U RAM stroje je program součástí řízení stroje (okamžitě dostupný), u **RASP** je uložen v paměti stejně jako operandy.
- Funkce $f_1(n), f_2(n) : \mathbb{N} \rightarrow \mathbb{N}$ jsou **polynomiálně vázané**, existují-li polynomy $p_1(x)$ a $p_2(x)$ takové, že pro všechny hodnoty n je $f_1(n) \leq p_1(f_2(n))$ a $f_2(n) \leq p_2(f_1(n))$.
- **Logaritmické cenové kritérium** se uplatní, uvažujeme-li možnost násobení dvou čísel. Jednoduchým cyklem typu $A_{i+1} = A_i * A_i$ ($A_0 = 2$) jsme schopni počítat 2^{2^n} , což TS s omezenou abecedou není schopen provést v polynomiálním čase (pro uložení/načtení potřebuje projít 2^n buněk při použití binárního kódování).

❖ Ilustrujme si nyní určení složitosti v prostředí mimo TS:

Příklad 12.3 Uvažme následující implementaci **porovnávání řetězců**.

```
int str_cmp (int n, string a, string b) {
    int i;

    i = 0;
    while (i<n) {
        if (a[i] != b[i]) break;
        i++;
    }

    return (i==n);
}
```

- Pro určení složitosti aplikujme **uniformní cenové kritérium** např. tak, že budeme považovat složitost každého řádku programu (mimo deklarace) za jednotku. (Předpokládáme, že žádný cyklus není zapsán na jediném řádku.)
- **Složitost nejhoršího případu**

❖ Ilustrujme si nyní určení složitosti v prostředí mimo TS:

Příklad 12.4 Uvažme následující implementaci **porovnávání řetězců**.

```
int str_cmp (int n, string a, string b) {
    int i;

    i = 0;
    while (i<n) {
        if (a[i] != b[i]) break;
        i++;
    }

    return (i==n);
}
```

- Pro určení složitosti aplikujme **uniformní cenové kritérium** např. tak, že budeme považovat složitost každého řádku programu (mimo deklarace) za jednotku. (Předpokládáme, že žádný cyklus není zapsán na jediném řádku.)
- **Složitost nejhoršího případu lze pak snadno určit jako $3n + 3$:**
 - cyklus má 3 kroky, provede se n krát, tj. $3n$ kroků,
 - tělo funkce má 3 kroky (včetně testu ukončujícího cyklus).

Příklad 12.5 Uvažme následující implementaci řazení metodou insert-sort.

```
void insertsort(int n, int a[]) {
    int i, j, value;
    for (i=0; i<n; i++) {
        value = a[i];
        j = i - 1;
        while ((j >= 0) && (a[j] > value)) {
            a[j+1] = a[j];
            j = j - 1;
        }
        a[j+1] = value;
    }
}
```

- Pro určení složitosti aplikujme **uniformní cenové kritérium** např. tak, že budeme považovat složitost každého řádku programu (mimo deklarace) za jednotku. (Předpokládáme, že žádný cyklus není zapsán na jediném řádku.)
- **Složitost nejhoršího případu**

Příklad 12.6 Uvažme následující implementaci řazení metodou insert-sort.

```
void insertsort(int n, int a[]) {
    int i, j, value;
    for (i=0; i<n; i++) {
        value = a[i];
        j = i - 1;
        while ((j >= 0) && (a[j] > value)) {
            a[j+1] = a[j];
            j = j - 1;
        }
        a[j+1] = value;
    }
}
```

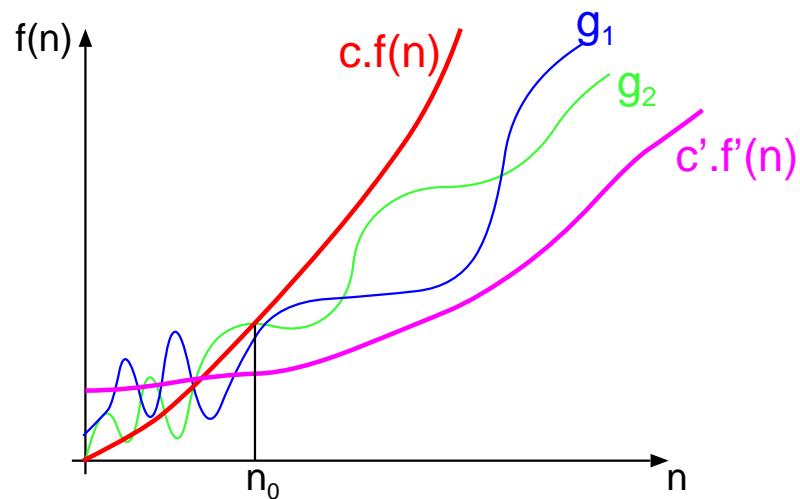
- Pro určení složitosti aplikujme **uniformní cenové kritérium** např. tak, že budeme považovat složitost každého řádku programu (mimo deklarace) za jednotku. (Předpokládáme, že žádný cyklus není zapsán na jediném řádku.)
- **Složitost lze pak určit jako $1.5n^2 + 3.5n + 1$:**
 - vnitřní cyklus má 3 kroky, provede se $0, 1, \dots, n - 1$ krát, tj.
 $3(0 + 1 + \dots + n - 1) = 3 \frac{n}{2}(0 + n - 1) = 1.5n^2 - 1.5n$ kroků,
 - vnější cyklus má mimo vnitřní cyklus 5 kroků (včetně testu ukončujícího vnitřní cyklus) a provede se n krát, tj. $5n$ kroků,
 - jeden krok připadá na ukončení vnějšího cyklu.

Asymptotická omezení složitosti

- ❖ Při popisu složitosti algoritmů (výpočtů TS), chceme často **vyločit vliv aditivních a multiplikativních konstant**:
 - různé aditivní a multiplikativní konstanty vzniknou velmi snadno „drobnými“ úpravami uvažovaných algoritmů,
 - např. srovnávání dvou řetězců je možné donekonečna zrychlovat tak, že budeme porovnávat současně 2, 3, 4, ... za sebou jdoucích znaků,
 - lineární komprese prostoru (rozšíření abecedy) a zrychlení výpočtu (před-vypočítání výsledků)
 - tyto úpravy ovšem nemají zásadní vliv na rychlost nárůstu časové složitosti (ve výše uvedeném případě nárůst zůstane kvadratický),
 - navíc při analýze složitosti mimo prostředí TS se dopouštíme jisté nepřesnosti již zavedením různých cenových kritérií.
- ❖ Proto se často složitost popisuje pomocí tzv. **asymptotických odhadů složitosti**

Definice 12.3 Necht' \mathcal{F} je množina funkcí $f : \mathbb{N} \rightarrow \mathbb{N}$. Pro danou funkci $f \in \mathcal{F}$ definujeme množiny funkcí $O(f(n))$, $\Omega(f(n))$ a $\Theta(f(n))$ takto:

- **Asymptotické horní omezení** funkce $f(n)$ je množina $O(f(n)) = \{g(n) \in \mathcal{F} \mid \exists c \in \mathbb{R}^+ \exists n_0 \in \mathbb{N} \forall n \in \mathbb{N} : n \geq n_0 \Rightarrow 0 \leq g(n) \leq c \cdot f(n)\}$.
- **Asymptotické dolní omezení** funkce $f(n)$ je množina $\Omega(f(n)) = \{g(n) \in \mathcal{F} \mid \exists c \in \mathbb{R}^+ \exists n_0 \in \mathbb{N} \forall n \in \mathbb{N} : n \geq n_0 \Rightarrow 0 \leq c \cdot f(n) \leq g(n)\}$.
- **Asymptotické oboustranné omezení** funkce $f(n)$ je množina $\Theta(f(n)) = \{g(n) \in \mathcal{F} \mid \exists c_1, c_2 \in \mathbb{R}^+ \exists n_0 \in \mathbb{N} \forall n \in \mathbb{N} : n \geq n_0 \Rightarrow 0 \leq c_1 \cdot f(n) \leq g(n) \leq c_2 \cdot f(n)\}$.

Příklad 12.7 S využitím asymptotických odhadů složitosti můžeme říci, že složitost našeho srovnání řetězců patří do $O(n)$ a složitost insert-sort do $O(n^2)$.

Definice 12.4 Necht' \mathcal{F} je množina funkcí $f : \mathbb{N} \rightarrow \mathbb{N}$. Pro danou funkci $f \in \mathcal{F}$ definujeme množiny funkcí $O(f(n))$, $\Omega(f(n))$ a $\Theta(f(n))$ takto:

- **Asymptotické horní omezení** funkce $f(n)$ je množina $O(f(n)) = \{g(n) \in \mathcal{F} \mid \exists c \in \mathbb{R}^+ \exists n_0 \in \mathbb{N} \forall n \in \mathbb{N} : n \geq n_0 \Rightarrow 0 \leq g(n) \leq c \cdot f(n)\}$.
- **Asymptotické dolní omezení** funkce $f(n)$ je množina $\Omega(f(n)) = \{g(n) \in \mathcal{F} \mid \exists c \in \mathbb{R}^+ \exists n_0 \in \mathbb{N} \forall n \in \mathbb{N} : n \geq n_0 \Rightarrow 0 \leq c \cdot f(n) \leq g(n)\}$.
- **Asymptotické oboustranné omezení** funkce $f(n)$ je množina $\Theta(f(n)) = \{g(n) \in \mathcal{F} \mid \exists c_1, c_2 \in \mathbb{R}^+ \exists n_0 \in \mathbb{N} \forall n \in \mathbb{N} : n \geq n_0 \Rightarrow 0 \leq c_1 \cdot f(n) \leq g(n) \leq c_2 \cdot f(n)\}$.

❖ Asymptotické horní omezení exponenciálních funkcí

$$2^{O(f(n))} = \{g(n) \in \mathcal{F} \mid \exists c \in \mathbb{R}^+ \exists n_0 \in \mathbb{N} \forall n \in \mathbb{N} : n \geq n_0 \Rightarrow g(n) \leq 2^{c \cdot f(n)}\}$$

- relaxuje aditivní a multiplikativní konstanty v exponentu
- dovoluje dále zjednodušit analýzu složitosti

Amortizovaná složitost

- ❖ Technika dovolující přesnější analýzu složitosti v nejhorším případě pro danou posloupnost operací.
- ❖ Klasický přístup analyzuje složitost jednotlivých operací. Výsledná složitost je součtem jednotlivých operací.
- ❖ Technika amortizace analyzuje posloupnost jako celek. Stojí zejména na pozorování, že drahé operace mohou nastat pouze jednou za delší dobu a tudíž se jejich cena amortizuje.
- ❖ Existují různé metody dovolující analyzovat amortizovanou složitost: **seskupování**, **metoda účtů**, potenciálové funkce

Amortizovaná složitost – příklad

- ❖ Uvažme zásobník S a operace $\text{PUSH}(S, x)$, $\text{POP}(S)$ a $\text{MULTIPOP}(S, k)$ – odebere k prvků případně vyprázdí zásobník pokud $|S| \leq k$.
- ❖ Uvažujme libovolnou posloupnost n operací.
- ❖ Každá operace $\text{PUSH}(S, x)$ a $\text{POP}(S)$ má složitost 1. V posloupnosti n operací má $\text{MULTIPOP}(S, k)$ v nejhorším případě složitost $O(n)$.
- ❖ Naivní analýza časové složitosti (v nejhorším případě) pro n operací je $O(n^2)$.
- ❖ Existuje posloupnost operací, která má tuto složitost? Můžeme tuto analýzu zpřesnit?

Amortizovaná složitost – příklad

- ❖ Uvažme zásobník S a operace $\text{PUSH}(S, x)$, $\text{POP}(S)$ a $\text{MULTIPOP}(S, k)$ – odebere k prvků případně vyprázdí zásobník pokud $|S| \leq k$.
- ❖ **Metoda seskupování:** Rozdělíme operace do skupin a analyzujeme jejich složitost. Celková složitost je menší nebo rovna součtu složitostí jednotlivých skupin.
- ❖ Skupina 1: Posloupnost n operací $\text{PUSH}(S, x)$ má složitost n
- ❖ Skupina 2: Složitost posloupnosti operací $\text{POP}(S)$ a $\text{MULTIPOP}(S, k)$ je daná počtem prvků odebraných z S a tudíž nemůže být větší než počet provedených operací $\text{PUSH}(S, x)$. Složitost celé skupiny je tedy menší než n .
- ❖ Celková složitost libovolných n operací je menší než $2n$.

Amortizovaná složitost – metoda účtů

❖ Každé operaci přiřadíme kredit. Při realizaci operace zaplatíme její cenu dle následujících pravidel:

- pokud cena operace \leq kredit operace, tak operaci zaplatíme kredity a zbylé kredity vložíme na účet
- pokud cena operace \geq kredit operace, tak scházející kredity odebereme z účtu

❖ Na začátku je na účtě 0 kreditů. Pokud během celého výpočtu je počet kreditů na účtě **nezáporný**, tak platí, že součet kreditů vykonaných operací \geq složitost těchto operací.

Amortizovaná složitost – metoda účtů

- ❖ Každé operaci přiřadíme cenu a kredit. Při realizaci operace zaplatíme její cenu dle následujících pravidel:
 - pokud cena operace \leq kredit operace, tak operaci zaplatíme kredity a zbylé kredity vložíme na účet
 - pokud cena operace \geq kredit operace, tak scházející kredity odebereme z účtu
- ❖ Na začátku je na účtě 0 kreditů. Pokud během celého výpočtu je počet kreditů na účtě **nezáporný**, tak platí, že součet kreditů vykonaných operací \geq složitost těchto operací.
- ❖ Zpět k našemu příkladu

operace	cena	kredit
PUSH(S, x)	1	2
POP(S)	$\min\{1, S \}$	0
MULTIPOP(S, k)	$\min\{k, S \}$	0

Při operaci PUSH(S, x) se předplatíme jeden kredit na případné odstranění vloženého prvku

- ❖ Zřejmě platí invariant: Počet kreditů na účtu je rovný počtu prvků v S . Tudíž skutečně platí, že počet kreditů na účtě je vždy **nezáporný**. Celková cena n operací je $\leq 2n$.

Amortizovaná složitost – ukázka

- ❖ Příklad: dynamicky alokovaná tabulka T (odebrání záznamu zneplatní řádek)
 - neznámá velikost – dynamická realokace mění kapacitu
 - při naplnění tabulky alokujeme větší tabulku a záznamy do ní přesuneme
 - při vyprázdnění na určitou mez alokujeme menší tabulku a záznamy do ní přesuneme
 - $\alpha(T)$ je poměr platných záznamů (velikost) ku kapacitě tabulky
 - pokud je $\alpha(T) = 1$ vložení záznamů vede k alokaci 2-krát větší tabulky a přesunu
 - pokud je $\alpha(T) < 0.5$ odebrání záznamů vede k alokaci 2-krát menší tabulky a přesunu
- ❖ Asymptotická složitost nejhoršího případu
 - složitost jedné operace vložení i odebrání je rovna n (velikost tabulky)
 - složitost n operací je v nejhorším případě $O(n^2)$

Amortizovaná složitost – ukázka

❖ Amortizovaná složitost – seskupování

- n operací vložení:
 - c_i – cena i -té operace vložení
 - $c_i = i$ pokud $i - 1$ je mocninou 2, jinak $c_i = 1$
 - $\sum_{i=1}^n c_i \leq n + \sum_{j=0}^{\lfloor \log n \rfloor} 2^j < n + 2n = 3n$

❖ Amortizovaná složitost – metoda účtů

- každé operaci vložení dáme 3 kredity
 - 1 kredit zaplatí vložení,
 - 1 kredit zůstane na účtě pro přesun tohoto záznamu
 - 1 kredit zůstane na účtě pro přesun záznamu, který je v tabulce, ale nemá žádný kredit
- nechť byla alokována tabulka o velikosti m a bylo sem přesunuto $m/2$ záznamů
 - těchto $m/2$ záznamů nemá na účtě žádný kredit
 - než se tabulka znovu zaplní, bude na účtě m kreditů, které zaplatí přesun
- celková cena n operací vložení je $\leq 3n$

Amortizovaná složitost – ukázka 2

- existuje posloupnost n operací (vlození, odebrání) se složitostí $\Theta(n^2)$
 - střídavě přidáváme odebíráme záznamy kolem faktoru $\alpha(T) = 0.5$
 - každá třetí operace má cenu n
- ❖ Existuje implementace s lineární amortizovanou složitostí?

Amortizovaná složitost – ukázka 2

- existuje posloupnost n operací (vlození, odebrání) se složitostí $\Theta(n^2)$
 - střídavě přidáváme odebíráme záznamy kolem faktoru $\alpha(T) = 0.5$
 - každá třetí operace má cenu n

❖ Existuje implementace s lineární amortizovanou složitostí?

- zabráníme tomu, že kapacita může oscilovat mezi dvěma hodnotami při malém počtu operací (viz výše)
- pokud je $\alpha(T) < 0.25$ odebrání záznamu vede k alokaci 2-krát menšího pole a přesunu
- amortizovaná složitost libovolných n operací (seskupením, hlavní myšlenka)
 - $2^k + 1$ operací vlození, kapacita 2^{k+1} , cena $< 3(2^k + 1)$
 - realokaci vyvolá $2^{k-1} + 1$ operací odebrání, kapacita je 2^k , cena $2^{k-1} + 2^k + 1$
 - další realokaci vyvolá $2^{k-1} + 1$ operací vlození, kapacita 2^{k+1} , cena $2^{k-1} + 2^k + 1$
 - celkově operací: $2^k + 1 + 2 * 2^{k-1} + 2 = 2^{k+1} + 3$
 - celkově cena: $2 * 2^{k-1} + 5 * 2^k + 5 = 6 * 2^k + 5 = 3 * 2^{k+1} + 5$
 - ukázali jsem, že n operací má cenu $O(n)$

Amortizovaná složitost – ukázka 2

- existuje posloupnost n operací (vlození, odebrání) se složitostí $\Theta(n^2)$
 - střídavě přidáváme odebíráme záznamy kolem faktoru $\alpha(T) = 0.5$
 - každá třetí operace má cenu n

❖ Existuje implementace s lineární amortizovanou složitostí?

- zabráníme tomu, že kapacita může oscilovat mezi dvěma hodnotami při malém počtu operací (viz výše)
- pokud je $\alpha(T) < 0.25$ odebrání záznamu vede k alokaci 2-krát menšího pole a přesunu
- amortizovaná složitost libovolných n operací (metodou účtů, hlavní myšlenka)
 - každé operaci vložení dáme 3 kredity (viz výše)
 - každé operaci odebrání dáme 2 kredity: 1 kredit na účet pro realokaci při odebírání
 - nechť byla alokována tabulka o velikosti m a bylo sem přesunuto $m/2$ záznamů bez kreditů
 - realokace při vkládání (viz výše)
 - než se tabulka zmenší na $m/4$, bude na účtě $m/4$ kreditů, které zaplatí přesun
 - celková cena n libovolných operací je $\leq 5n$

Třídy složitosti

Složitost problémů

- ❖ Přejdeme nyní od složitosti konkrétních algoritmů (Turingových strojů) ke složitosti problémů.
- ❖ Třídy složitosti zavádíme jako prostředek ke kategorizaci (vytvoření hierarchie) problémů dle jejich složitosti, tedy dle toho, jak dalece efektivní algoritmy můžeme navrhnout pro jejich rozhodování (u funkcí můžeme analogicky mluvit o složitosti jejich vyčíslování).
- ❖ Podobně jako u určování typu jazyka se budeme snažit zařadit problém do co nejnižší třídy složitosti – tedy určit složitost problému jako složitost jeho nejlepšího možného řešení.
- ❖ Zařazení různých problémů do téže třídy složitosti může odhalit různé vnitřní podobnosti těchto problémů a může umožnit řešení jednoho převodem na druhý (a pragmatické využití např. různých již vyvinutých nástrojů).

Třídy složitosti

Definice 12.5 Mějme dány funkce $t, s : \mathbb{N} \rightarrow \mathbb{N}$ a necht' T_M , resp. S_M , značí časovou, resp. prostorovou, složitost TS M . Definujeme následující **časové a prostorové třídy složitosti deterministických a nedeterministických TS**:

- $DTime[t(n)] = \{L \mid \exists k\text{-páskový DTS } M : L = L(M) \text{ a } T_M \in O(t(n))\}$.
- $NTime[t(n)] = \{L \mid \exists k\text{-páskový NTS } M : L = L(M) \text{ a } T_M \in O(t(n))\}$.
- $DSpace[s(n)] = \{L \mid \exists k\text{-páskový DTS } M : L = L(M) \text{ a } S_M \in O(s(n))\}$.
- $NSpace[s(n)] = \{L \mid \exists k\text{-páskový NTS } M : L = L(M) \text{ a } S_M \in O(s(n))\}$.

❖ Definici tříd složitosti pak přímočaře **zobecňujeme tak, aby mohly být založeny na množině funkcí**, nejen na jedné konkrétní funkci.

❖ *Poznámka:* Dále ukážeme, že použití více pásek přináší jen polynomiální zrychlení. Na druhou stranu ukážeme, že zatímco nedeterminismus nepřináší nic podstatného z hlediska vyčíslitelnosti, může přinášet mnoho z hlediska složitosti.

Časově/prostorově zkonstruovatelné funkce

❖ Třídy složitosti obvykle budujeme nad tzv. **časově/prostorově zkonstruovatelnými funkcemi**:

- Důvodem zavedení časově/prostorově zkonstruovatelných funkcí je dosáhnout **intuitivní hierarchické struktury** tříd složitosti – např. odlišení tříd $f(n)$ a $2^{f(n)}$, což, jak uvidíme, pro třídy založené na obecných rekurzivních funkcích nelze.

Definice 12.6 Funkci $t : \mathbb{N} \rightarrow \mathbb{N}$ nazveme **časově zkonstruovatelnou** (time constructible), jestliže existuje vícepáskový TS, jenž pro libovolný vstup w zastaví po přesně $t(|w|)$ krocích.

Definice 12.7 Funkci $s : \mathbb{N} \rightarrow \mathbb{N}$ nazveme **prostorově zkonstruovatelnou** (space constructible), jestliže existuje vícepáskový TS, jenž pro libovolný vstup w zastaví s využitím přesně $s(|w|)$ buněk pásky.

❖ *Poznámka:* Pokud je jazyk L nad Σ přijímán strojem v čase/prostoru omezeném časově/prostorově zkonstruovatelnou funkcí, pak je také přijímán strojem, který pro každé $w \in \Sigma^*$ vždy zastaví:

- U časového omezení $t(n)$ si stačí předem spočítat, jaký je potřebný počet kroků a zastavit po jeho vyčerpání.
- U prostorového omezení spočteme z $s(n)$, $|Q|$, $|\Delta|$ maximální počet konfigurací, které můžeme vidět a z toho také plyne maximální počet kroků, které můžeme udělat, aniž bychom cyklili.

Nejběžněji užívané třídy složitosti

❖ Deterministický/nedeterministický polynomiální čas:

$$\mathbf{P} = \bigcup_{k=0}^{\infty} DTime(n^k)$$

$$\mathbf{NP} = \bigcup_{k=0}^{\infty} NTime(n^k)$$

❖ Deterministický/nedeterministický polynomiální prostor:

$$\mathbf{PSPACE} = \bigcup_{k=0}^{\infty} DSpace(n^k)$$

\equiv

$$\mathbf{NPSPACE} = \bigcup_{k=0}^{\infty} NSpace(n^k)$$

❖ *Poznámka:* Problémy ze třídy **PSPACE** se často reálně neřeší v polynomiálním prostoru – zvyšují se prostorové nároky výměnou za alespoň částečné snížení časových nároků (např. z $O(2^{n^2})$ na $O(2^n)$ u LTL model checkingu apod.). Intuitivně: je možno si pamatovat více mezivýsledků a není třeba je znovu spočítat.

Třídy pod a nad polynomiální složitostí

❖ Deterministický/nedeterministický logaritmický prostor:

$$\mathbf{LOGSPACE} = \bigcup_{k=0}^{\infty} DSpace(k \lg n)$$

$$\mathbf{NLOGSPACE} = \bigcup_{k=0}^{\infty} NSpace(k \lg n)$$

❖ Deterministický/nedeterministický exponenciální čas:

$$\mathbf{EXP} = \bigcup_{k=0}^{\infty} DTime(2^{n^k})$$

$$\mathbf{NEXP} = \bigcup_{k=0}^{\infty} NTime(2^{n^k})$$

❖ Deterministický/nedeterministický exponenciální prostor:

$$\mathbf{EXPSPACE} = \bigcup_{k=0}^{\infty} DSpace(2^{n^k})$$

\equiv

$$\mathbf{NEXPSPACE} = \bigcup_{k=0}^{\infty} NSpace(2^{n^k})$$

Třídy nad exponenciální složitostí

❖ Det./nedet. k -exponenciální čas/prostor založený na věži exponenciál $2^{2^{\cdot^{\cdot^{\cdot^2}}}}$ o výšce k :

$$\mathbf{k\text{-EXP}} = \bigcup_{l=0}^{\infty} DTime(2^{2^{\cdot^{\cdot^{\cdot^{2^{n^l}}}}}})$$

$$\mathbf{k\text{-NEXP}} = \bigcup_{l=0}^{\infty} NTime(2^{2^{\cdot^{\cdot^{\cdot^{2^{n^l}}}}}})$$

$$\mathbf{k\text{-EXPSPACE}} = \bigcup_{l=0}^{\infty} DSpace(2^{2^{\cdot^{\cdot^{\cdot^{2^{n^l}}}}}}) \equiv \mathbf{k\text{-NEXPSPACE}} = \bigcup_{l=0}^{\infty} NSpace(2^{2^{\cdot^{\cdot^{\cdot^{2^{n^l}}}}}})$$

$$\mathbf{ELEMENTARY} = \bigcup_{k=0}^{\infty} \mathbf{k\text{-EXP}}$$

Vrchol hierarchie tříd složitosti

❖ Na vrcholu hierarchie tříd složitosti se pak hovoří o obecných třídách jazyků (funkcí), se kterými jsme se již setkali:

- třída primitivně-rekurzivních funkcí **PR** (implementovatelných pomocí zanořených cyklů s pevným počtem opakování – `for i=... to ...`),
- třída μ -rekurzivních funkcí (rekurzivních jazyků) **R** (implementovatelných pomocí cyklů s předem neurčeným počtem opakování – `while ...`) a
- třída rekurzivně vyčíslitelných funkcí (rekurzivně vyčíslitelných jazyků) **RE**.